

ב"מ קי

משה שווערד

1. חדושי הר"ן על בבא מציעא דף קי/א

רב כהנא אמר פירות בחזקת אוכליהן הן עומדין. וא"ת והא כיון דכתיב ביה שנין סתמא מסייע שטרא ללוה כדאמרינן בפ"ק (ד' ב') גבי סלעין דנרין, [1] י"ל דנהי דמסייע לאו עדות מעליא היא ומש"ה בההיא דלעיל לא מפקינן מלוה וה"ל לא מפקינן ממלוה, [2] א"נ י"ל דשאני הכא כיון שהניחו ליה למלוה לאכול פירות של שנה שלישיית איתרע ליה סהדותיה דשטרא וכבר כתבתי בפ"ק בס"ד:

2. שפתי כהן על חושן משפט - סימן קלז

(א) אפילו יש עדים שליקטן כו'. עיין בב"ח שהקשה ממשכנתא (לקמן סי' שי"ז סעיף ג') ול"נ לתרץ דשאני התם דשנין משמע רק ב' [3] א"נ התם חציף כיון שירד מתחלה ברשות בתורת משכונא ועיין בסמ"ע ס"ק א' ובב"ח בדינים אלו:

3. ספר דבר יעקב

ולפי הש"ך [סימן קלז-א הובא להלן אות ד]

איכא כאן ספק, משום שלעומת השטר שמשמע ב' שנים איכא חזקה לא חציף איניש למיכל פירות שאינם שלו.

4. ספר דבר יעקב

ג] רב יהודה אמר קרקע בחזקת בעליה קיימא רב כהנא אמר פירות בחזקת אוכליהן קיימי - צ"ב במה פליגי.

א. מלשון רש"י משמע שנחלקו האם הספק הוא על הקרקע או כיון שכבר אכל הפירות הספק על הפירות.

ולפ"ז דמי למרחץ, שגם לגבי מרחץ נחלקו שמואל ור"נ [לעיל קב: ע"ש אות יא] כשמשכיר בא בסוף החודש ותובע השכירות, האם מרחץ בחזקת המשכיר או שהספק הוא על הדמים, וא"כ השוכר מוחזק, וקאמר ר"נ שהספק על המרחץ ולכן המשכיר מוחזק.

ב. התוס' [כתו' כ. וב"ב קה.] מבארים ששמואל סובר שאם בא בסוף החודש איכא הודאת בע"ד שהוי של שוכר. ולפ"ז בזה פליגי שמואל ור"נ, לפי שמואל איכא הודאה ולפי ר"נ ליכא הודאה. וכן מבאר הרא"ש [ב"מ ו:]-ולפ"ז גם אצלנו אפשר לבאר שכאשר המשכיר בא בסוף שנה ג', סובר רב כהנא שאיכא הודאת בע"ד שהוי של שוכר [וכן מפרש בחי' ר' מאיר שמחה].

5. תלמיד הרשב"א (בשיטת הקדמונים) מסכת בבא מציעא דף קי עמוד א

שטר שכתוב בו משכן שהיה לפלוני לשנים, כלומר לשנים סתם שאין מפורש בו לכמה, מלוה אומר לשלש שנים היתה המשכונה, ולוה אומר לא היו אלא לשתיים, אם בתחלת שנה שלישית באו לדין ליה נאמן, שקרקע בחזקת בעליה עומדת, והמוציא מחבירו עליו הראיה. ואם באו בסוף שנה שלישית, פירות בחזקת אוכליהן עומדין, והמלוה נאמן, שאין מוציאין מידו מן הספק. ולמה אמרו בכאן שהמלוה נאמן ובבא לבסוף השנה בחודש העיבור כתבנו בפרק השואלקט) אפילו בבא בסוף החודש כולו למשכיר. לפי שקרקע בחזקת בעליה עומדת. אין הדברים שוין מפני שאותו ספק של חודש העיבור ספק שאינו עומד להתברר לעולם, ולפיכך אמרו העמד ממון על חזקתו וקרקע בחזקת בעליה עומדת. אבל ספק זה עומד להתברר, שאפשר שיבואו עדים החתומין בשטר ויעידו שלש שנים היו. ולפיכך אין מוציאין מידו כמו שכתבנו בפרק ראשון לפי שאין מטריחין על בית דין שתי פעמים שיוציאו עכשיו הפירות מן הלוה ויצטרכו אחר כך להחזירם לו. ולפיכך אמרו שישארו ברשותו. וכך כתב אחד מגדולי המפרשים (ק) שלא חששו אלא לעדים החתומין

בשטר. ולפי דבריו נראה לומר שאם מתו עידי השטר שוב אין לחוש לכלום, ואפילו בא בסוף שנה שלישית מוציאים ממנו ונותנין לבעל הקרקע(יא). ומהנראה שאין זה נכון(יב), שאם [כן] לא היו אומרים בגמרא דרך כלל פירות בחזקת אוכליהן. אלא לעולם אפילו [לעדים] אחרים שמחוץ לשטר חששו. וזהו שקראו אותו ספק העומד להתברר. ולפיכך אמרו דרך כלל פירות בחזקת אוכליהן.

6. ספר דבר יעקב

ה] הכא מילתא דעבידא לגלויי היא ואטרוחי בי דינא תרי זמני לא מטרחינן - כתב הרא"ש כיון שהטעם משום אטרוחי ב"ד, דהיינו שאח"כ המלוה יביא עדים שהפירות שאכל היו שלו, א"כ אם מתו עדי השטר ונשתקע הדבר מפי אחרים, ונראה לב"ד שלא יוכל השוכר לברר הדבר בעדים, מוציאים ממנו כיון שאין יותר חשש לאטרוחי ב"ד.

✓ השלט"ג [אות ב] והתורי"ד כתבו שגם אם העדים מתו הוי מילתא דעבידא לגלויי שיש חשש שיתגלה ע"י אחרים ששמעו מהעדים או מהבעלי דינין. ולכאורה הם חולקים על הרא"ש, אבל הש"ך [סימן שיז"ט] כתב שהרא"ש והשלט"ג לא פליגי, שגם הרא"ש כתב שאם מתו העדים אכתי בעינן שישתקע הדבר ויראה לדיינים שלא יכול לברר הדבר ע"י עדים אחרים.

7. ספר דבר יעקב

ח] אמר רב יהודה מלוה נאמן במגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי - הראשונים מקשים למה לעיל לגבי מלוה אמר שלש ולוה אמר שנים, לא קאמר רב יהודה שמלוה נאמן במגו דאי בעי אומר לקוחה היא בידי.

א. התורי"ד והרמ"ך בשיטה מתרצים שלעיל מיירי כשיש עדים שבא לידו בתורת משכנתא.

ב. המאירי וחי' הריטב"א והתורי"ד תירצו שלעיל מיירי שהלוה מיחה תוך ג' שנים וביקש מהמלוה שיצא מהקרקע, ולא הספיק להעמידו לדין עד שנגמר שנה ג', שאינו יכול לטעון לקוחה היא בידי כיון שמיחה בו תוך ג' שנים. [ולפ"ז א"א לפרש מחלוקת רב יהודה ור"כ האם איכא הודאת בע"ד מחמת שהמלוה שתק, שהרי לפי תירוץ זה המלוה מיחה בו].

ט] אמר רב יהודה מלוה נאמן במגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי – הרמב"ן [ב"ב לב:] מוכיח מכאן שמהני מגו להוציא, דכאן נאמן המלוה במגו אע"פ שהקרקע בחזקת בעליה קיימא, דהיינו בחזקת הלוה שהוא הבעלים [מרא קמא] על הקרקע.

הרמ"א [סימן פב-יב] מביא שיטת הטור שמגו להוציא לא אמרינן, ויש חולקים [הריב"ש]. וכתב הגר"א [ס"ק לח] מקור לדעת החולקים מהסוגיה כאן.

ולפי שיטת התוס' [בהרבה מקומות עיין לעיל ב. וב"ב לב:] שמגו להוציא לא אמרינן, קשה מהגמ' כאן.

א. אפשר לתרץ [וכ"כ גידו"ש] ע"פ מש"כ השב שמעתתא [ד-כד] וקה"ח [סימן פב-יג] שדוקא מגו להוציא ממוחזק לא אמרינן, אבל מגו להוציא ממרא קמא אמרינן [וכ"כ הסמ"ע סימן פב-מד]. ומבאר השב שמעתתא משום שחזקת מרא קמא אינה מוחזק אלא כמו חזקה דמעיקרא באיסורים. והקה"ח [כלל א-ה הובא לעיל ק. אות ו] מסתפק בזה האם חזקת מרא קמא הוי מוחזק או כחזקה מעיקרא דאיסורים, ושיטת הרמב"ן שמוכיח מכאן שמהני מגו להוציא, שחזקת מרא קמא הוי כמוחזק. ובכללי מגו של הכנה"ג [הובא בתומים סימן פב-ט] כתב שהוי מחלוקת ראשונים אם מהני בקרקע מגו נגד חזקת מרא קמא. הקו"ש [ח"ב סימן ח] מוכיח מהרא"ש שמגו או רוב לא מהני נגד מרא קמא.

ב. עוד אפשר לומר שאף אם מרא קמא הוי מדין מוחזק מ"מ הוי מוחזק חלש [כמו שביארנו לעיל ק. אות ה] ולכן מהני מגו להוציא ממרא קמא.

ג. הבית הלוי [ח"ג סימן לג ד"ה והנה הרמב"ן] תירץ שלפי שאר הראשונים אינו מגו להוציא, דכיון שהמלוה תפוס בקרקע [בשביל משכנתא] אינו מגו להוציא, ואע"פ שתופס רק בשביל פירות מ"מ נחשב לתפוס בקרקע והוי מגו להחזיק. וכ"כ הבית אהרון [לעיל קג].

ד. עוד תירץ ביה"ל ע"פ הרא"ש [ב"ב לב:] וכ"כ ר' יונה שם] שביאר שהיכא שבטענת המגו [הטענה האחרת שהיה יכול לטעון] הוא נחשב למוחזק הוי מגו להחזיק, אף שהטענה שטוען עכשיו הוי להוציא, ולכן כשטוען שטרא היה לי ונאבד, כיון שנאמן במגו ששטר היה שטרא מעליא, ובטענה הזאת היה זוכה בקרקע כיון שהוא יושב בה ומוחזק בה ויש לו שטר שהיא שלו, הוי מגו להחזיק. ולפי' ה"ה אצלנו אם היה טוען לקוחה היא בידי הוי טענה להחזיק, כיון שכבר החזיק בקרקע ג' שנים, ולכן מהני גם הטענה לפירות ירדתי ואינו מגו להוציא. והביה"ל מוכיח מהריב"ם בתוס' לעיל ב. שחולק על סברא זו.

9. ספר דבר יעקב

י] אמר רב יהודה מלוה נאמן במגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי – וכתבו המ"מ [שכירות ז-ז] והב"י [סימן שיז-ד] שאם יש עדים שהקרקע אצלו בתורת משכנתא או שכירות, לית ליה מגו, ואין המלוה נאמן אלא הלוה נאמן. ולהלכה פסקו הרי"ף, הרא"ש ורמב"ם [שכירות ז-ז] כמו רב יהודה שמלוה נאמן במגו. [והר"ן מקשה שרב זביד ורב עזריא בתראי נינהו וא"כ הלכה כמותם. והטור [סימן קנ-ח] מביא שיטת ר' יונה שפסק הלכה כרב זביד שאין למלוה מגו. השו"ע [קנ-ז] פוסק כמו רב יהודה, והש"ך [סימן קנ-ט] פוסק כמו ר' יונה שהלכה כרב זביד, ומביא דכן פסקו בה"ג וראב"ן ובעל העיטור, ומאריך בביאור הסוגיה.

10. ספר דבר יעקב

כ] רב יהודה אמר בעל הבית נאמן דאי בעי אמר שכירי ולקיטי הוא – וקיי"ל כרב נחמן שפליג, וסובר שלא מהני מגו נגד מנהג המדינה שהוי כמגו נגד עדים [ר"ן ונ"י]. [ור' יונתן בשיטה מבאר שטעמיה דר"נ שליכא מגו, שאינו יכול לטעון שהוא שכירי ולקיטי, ששכירי ולקיטי קלא אית ליה, והכא שליכא קלא לא ניחא ליה לטעון כן.

11. ספר דבר יעקב

ג. שיטת הראב"ד בשיטה [ד"ה ובספר אחר], הר"ן והנ"י והת"ח שיש חילוק בין לקוחות ליתומים, שדוקא מלקוחות הבע"ח גובה השבח היכא שמסיק שיעור ארעא ושבחא אבל לא מיתומים, שאם הם השביחו אין הבע"ח גובה מהם, ולכן אם הם טוענים אנו השבחנו הבע"ח לא יגבה [ומ"מ כאן בסוגיה הר"ן והנ"י מפרשים שמירי באפותיקי כדמסיק בגמ']. והסברא לחלק כתוב בראשונים ותו"ח כאן משום שלקוחות יש להם על מי לחזור, שהם חוזרים ולקוחים חזרה מה שהשביחו מהמוכר שמכר להם באחריות, אבל היתומים שאין להם על מי לחזור הוי כמו מתנה [שסתם מתנה בלי אחריות-ע"ן רמב"ם מלוה כא-ג] שאין הבע"ח גובה ממנו השבח [כדאיתא בגמ' לעיל טו.]. והראב"ד והמאירי כתבו הסברא לחלק בין לקוחות ליתומים, שהלוקח איהו דאפסיד אנפשיה שלא היה לו ללוקחה, אבל יתומים קיבלו בירושה ממילא וברשות קא נחתי.

כא ✓ יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה – מקשים הראשונים [ע"ן ראב"ד בשיטה ובח' הריטב"א] איך מיירי, אם מסיק רק שיעור ארעא, א"כ מה טענת בע"ח אביכם השביח, שהרי גם אם אביהם השביח אין הבע"ח נוטל השבח, ואם מסיק שיעור ארעא ושבחא, א"כ מה טענת היתומים אנו השבחנו, הרי כשמסיק שיעור ארעא ושבחא קאמר להלן בגמ' שבע"ח גובה מלקוחות שיעור ארעא ושבחא, וא"כ אותו דין יהיה מיתומים שגובה מהם אף השבחא. ויש בענין זה ג' שיטות.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף קי: א"ל ההוא סבא הכי אמר ר' יוחנן. כתבו התוס' במס' חולין (ו. ד"ה אשכחיה) בשם יש מפרשים, דכל מקום שהוא מזכיר ההוא סבא הוא אליהו וכו', אך התוס' דחו זה. ועי' מה שכתבנו שם (ד"ה אשכחיה). וע"ע בדברינו במס' ע"ז (לו. ד"ה א"ל) שהארכנו בזה. [ועי' במגיד תעלומה (ברכות ג.) שכתב, דחז"ל אין מזכירין שם אליהו בפירוש רק לטובה, ובמקום שאינו לטובה אין מזכירין שמו רק ההוא סבא או ההוא טייעא, וע"ע בדברין].

13. תוספות מסכת בבא מציעא דף קי עמוד ב

יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום - וכן ברישא בשכיר שעות דלילה אע"פ שיצא ממלאכתו ועוד לילה גובה כל היום ואינו עובר בכל תלין בעמוד השחר דלינה משמע כל הלילה וזה השכירות לא לן כל הלילה וא"ת לא ילין דחלב חגי (שמות כג) הוא בעמוד השחר גרידא שאם העלה אימורים על גבי המזבח בתחילת הלילה והורידן לפני עמוד השחר נפסלין בלינה כדאמרין בזבחים (דף פו.) וי"ל מפני שהן ראויין להקריב בתחילת הלילה קרינא ביה לינה אפילו בעמוד השחר ודוחק ועוד דבפרק שני דזבחים (דף כ:) משמע גבי קידוש ידים ורגלים ומי כיוור דעמוד השחר פוסל בלינה אפילו לא התחיל לינה אלא לאחר תחילת הלילה.

14. ספר דבר יעקב

ט [בא"ד - וא"ת לא ילין דחלב חגי הוא בעמוד השחר גרידא וכו' - התוס' מקשים מאיסור לא ילין חלב חגי, דהיינו איסור להלין מחוץ למזבח, ששם אין הכוונה ללינה כל הלילה אלא אף אם היה על המזבח כל הלילה והוריד לפני עמוד השחר עובר בלא תלין, אלמא לינה הוי בזמן עמוד השחר. ותירצו שאני התם כיון שהיה יכול להקריבם כל הלילה, וא"כ היה עליו חיוב השתדלות להקריב כל הלילה כדי שלא ישאר בבוקר אימורים מחוץ למזבח, ולכן קרינן ביה הלנה בעמוד השחר, משא"כ בשכיר שבתחילת הלילה אכתי לא היה עליו חיוב לשלם שכר.

התוס' כתבו שזה דוחק, ונראה כוונתם משום שבפשטות היה צריך לפרש שעצם ההלנה חוץ למזבח היה כל הלילה. עוד הקשו תוס' מהגמ' זבחים לגבי קידוש ידים ורגלים במי כיוור [נראה דצ"ל במי כיוור]. לצורך תרומת הדשן שהיתה קצת לפני עמוד השחר [בזמן קרית הגבר], ואח"כ כשעולה עמוד השחר נפסל משום לינה, וצריך לקדש שוב, אלמא מיקרי לינה בזמן עמוד השחר.

15. ספר דבר יעקב

יא) מלמד שאינו עובר אלא עד בוקר ראשון בלבד - דס"ד שכל בוקר הוי הלנה חדשה ועובר מחדש בכל תלין, קמ"ל קרא שאחרי הלנת בוקר ראשון אין לאו נוסף בשאר בקרים. וכתבו הר"ן והנ"י והרמ"ך בשיטה [וכ"כ האר"ש סנה' טו-ח] שה"ה לענין לאו דלא תבוא עליו השמש, עובר רק בלילה ראשון ואינו עובר בכל לילה, וילפינן לה ממיעוט דעד בוקר. אבל השיטה בשם שיטה פליג וסובר שיש מייעוט דוקא לענין לא תלין ולא לענין לא תבוא עליו השמש.

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

ומסוגיא דהכא שכיר יום גובה כל הלילה, יש לרמז במי שיש לו חוק קבוע ללימוד התורה, ולא למד שיעורו ביום, שידקדק להשלים ולפורעו בלילה [עי' בשו"ע אר"ח סוס"י רלח, ומשנ"ב סק"ד, וערוה"ש ס"ג], וכדאמרי' במס' עירובין (סה.) בר' אחא בר יעקב דהוה יוזף ופרע, ופרש"י דלפעמים היה טרוד במזונותיו והיה פורע קביעות עתו בלילה. ועי' באוה"ח הקדוש (קדושים יט-יג).

17. ספר דבר יעקב

יב] מלמד שאינו עובר אלא עד בוקר ראשון

בלבד - האו"ש [שכירות י"א-ב] כתב שיש לדון מה דין פועל ששכרו ליום ערב שבת, שאינו יכול לפרוע בשבת וא"כ אין לו זמן פרעון עד שבת בבוקר. ומסיק שחייב לפרוע ביום ששי לפני שבת, ואם לא פרע עובר בכל תלין.

החינוך [מצוה תקפח] כתב שכיון שנדחה זמן הפרעון משום שבת, ליכא איסור של כל תלין דכיון דאידיחי אידיחי, ומ"מ אם משהא עובר על איסור דדברי קבלה של לא תשהא. וכתב באהבת חסד [פ"ט סק"י] שבמקומו של החינוך היה מנהג לעבוד עד השקיעה, אבל כיום שגומרים קודם הוי כשכיר שעות שקיי"ל שזמנו עד הלילה. וקשה שגם בימי החינוך אינו יכול לעבוד בערב שבת עד השקיעה שהרי חייב בתוספת שבת, ושמא מיירי בעבודה שאין בה חילול שבת.

18. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' בסה"ק שער המצות (פ' תצא) שהאריז"ל היה נזהר מאוד לקיים מצוה זו, ואפילו לא היה לו מה לפרוע היה מתעכב מלהתפלל תפלת המנחה עד [ויש גורסים "אחר" - עי' ספר הלקוטים שם, ומשנת חסידים מס' מנחה פ"א מ"א] שקיעת החמה, כדי לבקש מעות בהלואה לפרוע שכר שכיר, ואח"כ היה מתפלל

במרוצה תפלת המנחה, והיה אומר איך אתפלל להשי"ת כשבא לידי מצוה גדולה כזאת ולא קימתיה. ולכאורה כוונתו כיון שלא היה לו מעות לשלם היה פטור מן הדין, ואעפ"כ נדרה לקיימה מפני שנזדמן לידו המצוה. וכ"כ בשו"ע הרב (שאלה ושכירות, סי"ח) דמדת חסידות ללות ולפרוע לשכיר בזמנו כר [ובמקורות ציין לר' האריז"ל]. והעתיקו בפת"ש (סי' שלט סק"ח). אמנם באהב"ח (שם סי' ז) משמע דמדינא הוא שאם יכול ללות ילוה כדי לקיים המצוה, ועי"ש שכ"מ מד' החינוך (מצוה תקפח). ועי"ש בנתיה"ח (סי' כא) שהביא מדברי רש"י עה"ת (קדושים יט-יג) שנתנה תורה זמן לבעה"ב עונה לבקש מעות, ומבואר שצריך לבקש מעות אם אין לו. [ולהעיר דבחינוך הנדמ"ח (מכון

19. ספר דבר יעקב

יד] האומר לחבירו צא ושכור לי פועלים שניהם אין עוברין משום בל תלין זה משום שלא שכרן – מקשים הראשונים למה אין המשלח עובר הרי שלוחו של אדם כמותו, והוי כאילו הוא שכר הפועלים.

א. התורי"ד מתרץ אם הפועלים רואים שאדם אחר שוכר אותם, אין להם סמיכות דעת שבעל הבית ישלם להם לאלתר, דנהי שאם אמר שכרכם על בעה"ב סמכי דעתם שיפרע מ"מ לא סמכי דעתם שיפרע לאלתר, ומש"ה אינו עובר אם מלין שכרם. והביאור נראה שהוי כאילו התנה שאינו משלם בזמן.

ב. חי' הריטב"א מתרץ בתחילה, שמא לא אומרים שלוחו של אדם כמותו לחובתו. ומקשה שליכא מיעוטא שבעינן שיהא שוכרם הוא. ונראה כוונתו שבתחילה תירץ כיון שבסוף יוצא חובה לבעה"ב שעובר בלאו, ליכא ע"ז דין שליחות. ומקשה שלזה בעינן גזה"כ וא"א לחדש דבר כזה

מסברא. ובטל תורה [לר"מ אריק] מקשה דטעמא שאין שליח לדבר עבירה הוי משום דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעים [קידו' מב:], ומוכח שאי לא האי טעמא היה נעשה שליח אף שהוא לחובתו. ג. הב"ח [סימן שלטו] מתרץ שהוי גזה"כ שכתוב בפסוק שכיר שמשמע שהוא עצמו שכר ולא ע"י שליח, [עיין לשון רד"ה זה לפי שלא שכרו ולא קרינא שכיר גביה].

ד. הרש"ש כתב שאין לתרץ שהוי שליח לדבר עבירה, כיון שבזמן השליחות כששכר הפועלים אכתי ליכא עבירה, וכאשר יעבור אח"כ עבירה בזמן הלנת השכר לא שייך שתתבטל השליחות שהיתה מקודם. [ולכן תירץ ע"פ המהרי"ט [הובא במחנ"א [שלוחן ז] ורע"א [גיטין לב.] ונוב"ת יו"ד קמז] שכתב שא"א להקדיש ע"י שליח כיון שמילי לא מימסרי לשליח. ומקשה שכבר הקשו עליו שה"מ שליח שני [שאין שליח יכול למסור מילי לשליח אחר] ולא בשליח ראשון [כמבואר ברש"י גיטין כט. ור"ן גיטין סו:].

ה. הבית אהרון מתרץ שיש לדקדק מלשון הברייתא דקתני האומר לחבירו ולא קתני האומר לשלוחו, שמירי כשאמר בדרך אגב לחבירו שאם יזמן לו ישכרם, ולא מינהו לשליח לשוכרם. ולכן לא היה לבעה"ב סמיכות דעת ולא רצה שיהיה לו דין שליח ומש"ה אינו עובר בלאו. והבית אהרון מביא שדעת הפוסקים אינו כן, שכתבו שאף אם מינהו שליח אינו עובר, וכ"כ להדיא המאירי.

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

כתב בערוך השלחן (סי' שלט ס"ט) נ"ל אם אשתו שכרה פועל עובר בבל תלין דאשתו כגופו דמי. ובאהבת חסד (נתיב החסד פ"י אות י) נשאר בצ"ע בזה, דאפשר דהיא כשליח בעלמא או דאשתו כגופו, אבל אם היא נושאת ונותנת בתוך הבית ושכרה פועלים עוברת משום בל תלין, עיי"ש (ס"ד). ועיי' בשו"ת שבה"ל (ח"ו סי' רלב-ד).

21. ספר שערים מצויינים בהלכה

פועל ע"י מכתב או טלפון הוי כשכרו ע"י
עצמו ועובר.

כמותו. וע"י בשו"ת מנחת שלמה (סי' עח) בשכר

22. דף על הדף בבא מציעא דף קי עמוד ב

בגמ': לא תלין פעולת שכיר.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' רל"ב ס"ה) כתב שאם הבעל הבית הוא באמריקה והפועל הוא בארץ ישראל אי אזלינן בתר עלות השחר של הבעל הבית באמריקה או בתר זמן של הפועל.

נראה דהכל תלוי בהפועל, שכל שלן אצלו עובר בעל הבית בכל תלין באיזה מקום שהוא, וכן להיפוך לקולא.

23. חנוכת התורה פרשת יתרו

פד) איתא במדרש כל מה שישראל אוכלים בעולם הזה אינם אוכלים אלא בשביל שכר האמונה. ותמוה מפני מה דוקא בעבור זאת. ויש לפרש דהנה באמת קשה אמאי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא הא כתיב ביומו תתן שכרו. וצריך לומר דהא קיימא לן דאם שכר את הפועל על ידי שליח אינו עובר משום כל תלין דהבעל הבית יכול לומר אני לא שכרתיך והשליח אומר הא לא עבדת אצלי. והנה התורה ניתנה לנו על ידי שליח זה משה רבינו עליו השלום משום הכי אינו עובר משום כל תלין. והנה איתא בגמרא ובמדרש דשני דברות הראשונות אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו. אם כן לפי זה אתי שפיר דכל מה שישראל אוכלים בעולם הזה הוא מכח שכר אמונה. דהא מצות אמונה שמענו מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו ולא על ידי שליח אם כן מחויב ליתן השכר תיכף ביומו:

24. פרדס יוסף (פר' וארא)

אנכי ול"י לך מפי הגבורה נאמרה, וא"ש הא דא"י צמד' דכל מה שישראל נהגים בעוה"ז רק בשביל אמונה, דהי ע"י ה' בעלמו ולא יעבור על צ"ת, ויש שכר בה"ע, וז"ש כל ישראל יש להם שכר לעוה"ב, אבל בעוה"ז ליכא שכר, וק' הא עובר צ"ת, לז"א משה קיבל תורה מסיני כוי ובשליח ל"ש צ"ת, וז"פ בעוה"ז ראה (י"א כ"ו) ראה אנכי עשרת הדברות שפתח באנכי ותמוה, ולהג"ל הפ"י בשביל מלוה זו שפותח באנכי יש שכר בה"ע. וז"פ בקהלת (ר' ט') עובדים השנים מן האחד שיש שכר טוב בעמלם. השנים" שני דברות ראשונות שהם מן. האחד" השי"ת, ע"ז יש שכר בה"ע כדי שלא יעבור צ"ת. וזוה י"ל בצחקתי (כ"ו י') "ואכלתה" בעוה"ז שכר, י"ש נוסף" מב' מלות ראשונה שבעשרת הדברות, שגם קודם מית היו צ"י מלווים, ואף שאז עדיין לא שמענו מפי ה' צ' מלות אנכי ול"י לך וגו', מ"מ "וישן מפני פדש תוליאוו" דכתתדשו וחזרו ונגשו בה"ס. ושמענו מהי בעלמו ולא ע"י שליח לכן שכרם בעוה"ז:

25. דף על הדף בבא מציעא דף קי עמוד ב

עוד ביאר לפי זה, מה שנאמר בפרשת בחקתי (כו, י), 'ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציא', 'ואכלתם' בעולם הזה שכר 'ישן נושן', משתי מצוות ראשונות שבעשרת הדברות שגם קודם מתן תורה היו בני ישראל מצווים, ואף שאז עדיין לא שמענו מפי ה' שתי מצוות אנכי ולא יהיה לך וגו', מכל מקום 'וישן מפני חדש תוציא', דנתחדשו וחזרו ונשנו בהר סיני ושמענו מה' בעצמו ולא על ידי שליח, ולכן שכרם בעולם הזה.

בתיבת גמא (פר' משפטים) תירץ, על פי מה שמובא להלן במשנה, 'שכיר יום גובה כל הלילה, שכיר לילה גובה כל היום', והעולם הזה דומה ללילה, ולכן אפשר לגבות בכל היום שלאחריו, דהיינו בעולם הבא.